KUNSTSCHATTEN IN NEDER

OUDHOLLANDSCHE SCHILDERKUNST

P. de Hoogh — Buitenhuis.

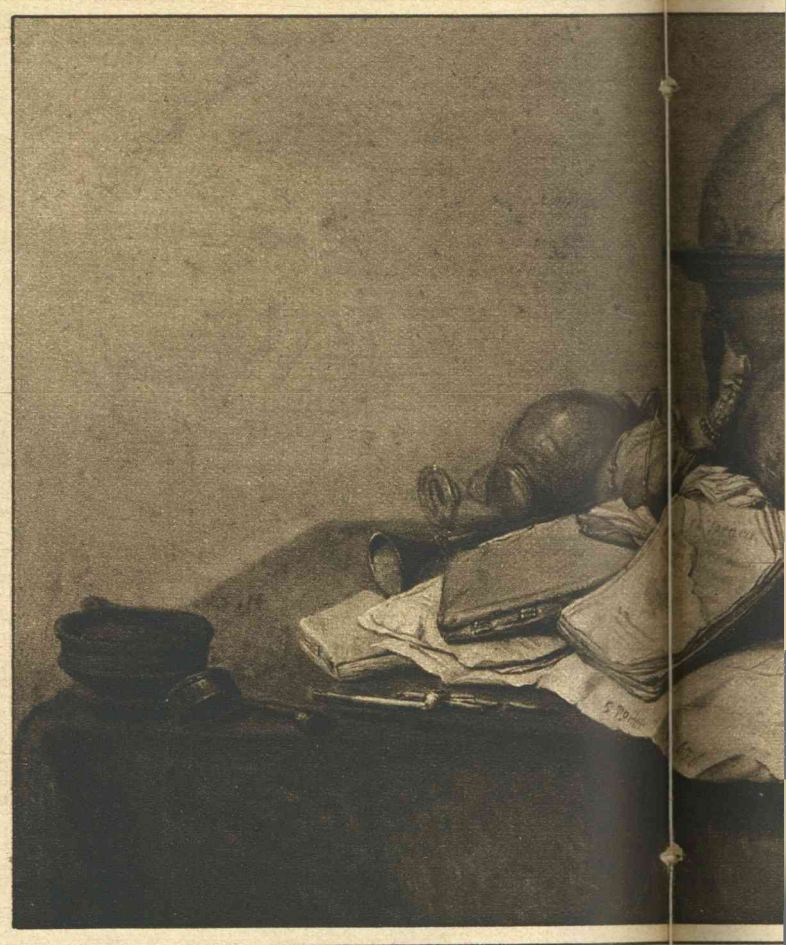

Pieter Potter — Stillev

De rijke verzameling schilderstukken uit de zeventiendeeeuw, die 't Rijksmuseum te Amsterdam binnen zijn muren bergt, is onder alle andere verzamelingen van openbare instellingen wel het meest vruchtbare arbeidsveld voor hem die zich van de oudhollandsche schilderkunst wil doordringen.

Er zijn enkele tekorten, en sommige meesters zijn er te onvoldoende vertegenwoordigd om van hun werk een volledig beeld te geven, maar overigens is er ruim voldoende materiaal aanwezig om een uitstekend idee te krijgen van de schilderkunst uit dit tijdperk, die ook dóór leeken om den aard harer levendige en spontane onderwerpen, zonder voorafgaande studie kan genoten worden.

Behalve van Frans Hals, wiens werken zooals de lezer weet in het Frans-Halsmuseum in Haarlem zijn ondergebracht, is er van de meeste der Hollandsche meesters niet alleen een verscheidenheid, maar óók een keur van werken.

We behoeven hier slechts enkele namen te noemen : Pieter de Hoogh, Barth. van der Helst, Jacob Ruysdael, Jan van Goyen, Nic. Maes, Paulus Potter, enz. Jan Steen, de populaire schilder uit dit tijdvak, met zijn spreekwoordelijk geworden „huishouden", is er al bijzonder goed vertegenwoordigd: een twintigtal zijner allerbeste stukken sieren er de wanden.

Van Rembrandt zijn er de twee hoofdwerken: de Nachtwacht uit 1642, en de Staalmeesters uit 1662, beide stukken, die tot het beste te rekenen zijn van wat de grootmeester heeft voortgebracht. Ook vindt men er van hem nog „het Joodsche Bruidje" (plm. 1665) en de „Anatomische Les van Dr. Dergman" uit 1656.

Jammer is het wel, dat Rembrandt hier ontbreekt èn als landschapsschilder, èn als illuminator van historische en bijbelsche verhalen. Bij al den overvloed, die er overigens te genieten valt, stemt het volslagen gemis van deze beide genre's van den grootsten onzer vaderlandsche schilders treurig, en het verwijt aan vorige generaties, dat zij deze stukken naar het buitenland versjacherd hebben is niet onverdiend....

Niet alle doeken in het Rijksmuseum zijn evenwel van grootheden van den eersten rang. Er zijn er zelfs, die laag bij den grond gebleven zijn, maar toch levert ook het beschouwen van dezen zijn voordeel op, want het minderwaardige is wel een goede leerschool om het diepere en grootsche van het meerderwaardige des te beter en zuiverder te leeren kennen.

En bovendien: de middelmatigheid van talent ging niet zelden gepaard aan een bijzondere mate van vaardigheid en kunde. Ook zij waren voorbeeldige technici. De techniek, de schildervaardigheid, scheen hun als het ware in het bloed te zitten: ze was de vrucht van een veeljarigen en volhardenden, taaien arbeid en degelijke studie. De opleiding van den gezel begon met het verfmalen, en éér hij een penseel op het doek zette, had hij zich met alle technische geheimen en handgrepen door een veelvuldige en naarstige oefening vertrouwd gemaakt. Dan pas ging hij schilderen, en zag zijn werk het daglicht, want wat hij voor dien tijd gemaakt had was studie en nog eens studie, en had geenszins de pretentie van kunst, nòch wilde de schilder er die aan geven. Wat dit betreft is er voor de jongeren — niet in jaren, maar in richting bedoelen wij — van dit tijdvak reeds veel, heel veel te leeren: velen van hen, die hun penseel niet meer in hun macht hebben, dan een half-jaarskind zijn tong, slaan geen expositie over en trachten in de quantiteit te vergoeden, wat aan de kwaliteit ontbreekt. Waardoor ze het nòg erger maken . . .

Onder de oudhollandsche kunst wordt de schilderschool van de 17e eeuw begrepen. Het middelpunt daarvan vormt Rembrandt, in wiens onmiddellijke omgeving Frans Hals, Jan Steen, Ostade, Ruysdael, Potter, Van der Helst, Gerard Dou, enz. staan. Het weelderigst was deze kunst in de jaren 1620 tot 1670. Op staatkundig en economisch gebied had ons land toen het toppunt van macht bereikt. De tachtigjarige oorlog behoorde tot het verleden; de tijden van druk en benauwenis waren voorbij, kunsten en wetenschappen leefden naar alle kanten krachtig op. Daarbij kwam dat er door de kooplieden schatten gelds verdiend waren, zoodat de schilders voor hun werken een gemakkelijk afzetgebied vonden. Men zou de oudhollandsche schilderkunst

Jacob v. Ruysdael — Winterlandschap.